

Виклики та механізми адаптації міжнародної торгівлі України в контексті трансформації економічного та інституційного середовища

Предметом дослідження є сукупність теоретико–методичних та прикладних засад, що визначають виклики, тенденції та механізми адаптації міжнародної торгової діяльності України. Це охоплює зміну логістичних маршрутів, інституційні трансформації, євроінтеграцію та відповідні стратегії підвищення конкурентоспроможності українського експорту в умовах глобальних змін та воєнного стану.

Метою статті є комплексний аналіз сучасних викликів міжнародної торгівлі України та визначення адаптаційних механізмів її розвитку. Для досягнення мети поставлено такі завдання: проаналізувати динаміку експорту й імпорту у 2019–2024 роках; оцінити зміни географічної структури торговельних потоків; визначити чинники, що обмежують ефективність зовнішньоторговельної діяльності; обґрунтувати напрями підвищення конкурентоспроможності.

Методи дослідження. У роботі використані методи статистичного аналізу, порівняння, системного та структурно–функціонального підходів, що дозволило оцінити тенденції розвитку зовнішньої торгівлі та виявити ключові дисбаланси.

Результати роботи. Встановлено наявність стійкого дефіциту торговельного балансу, суттєве скорочення експорту у 2022 році та поступову стабілізацію у 2023–2024 роках. Визначено домінуючу роль країн ЄС у структурі експорту та імпорту, а також зростання частки Китаю в імпортних поставках. Обґрунтовано необхідність диверсифікації ринків, модернізації виробництва, розвитку інноваційного експорту та вдосконалення логістичної інфраструктури.

Галузь застосування результатів. Отримані результати можуть бути використані органами державної влади при формуванні зовнішньоторговельної політики, суб'єктами господарювання – для розробки експортних стратегій, а також у наукових дослідженнях і навчальному процесі з економічних дисциплін.

Висновки. Ефективність міжнародної торгівлі України в умовах структурних трансформацій залежить від впровадження системних адаптаційних заходів, спрямованих на диверсифікацію торговельних зв'язків, інноваційний розвиток та поглиблення євроінтеграції. Реалізація запропонованих напрямів сприятиме зміцненню економічної стійкості та підвищенню конкурентоспроможності держави на світових ринках.

Ключові слова: міжнародна торгівля, експорт, імпорт, торговельний баланс, зовнішньоекономічна діяльність, євроінтеграція, конкурентоспроможність, адаптаційні механізми.

VALENTYNA KHACHATRIAN

OLENA KRASNYAK

Challenges and mechanisms of adaptation of Ukraine's international trade in the context of transformation of the economic and institutional environment

The subject of the study is a set of theoretical, methodological and applied principles that determine the challenges, trends and mechanisms for adapting Ukraine's international trade activities. This includes changing logistics routes, institutional transformations, European integration and relevant strategies for increasing the competitiveness of Ukrainian exports in the context of global changes and martial law.

The purpose of the article is a comprehensive analysis of current challenges of international trade in Ukraine and the definition of adaptation mechanisms for its development. To achieve the goal, the following tasks were set: to analyze the dynamics of exports and imports in 2019–2024; to assess changes in the geographical structure of trade flows; to identify factors limiting the effectiveness of foreign trade activities; to substantiate areas for increasing competitiveness.

Research methods. *The work used methods of statistical analysis, comparison, systemic and structural–functional approaches, which made it possible to assess trends in the development of foreign trade and identify key imbalances.*

Results of work. *The presence of a persistent trade balance deficit was established, a significant reduction in exports in 2022 and gradual stabilization in 2023–2024. The dominant role of EU countries in the structure of exports and imports was determined, as well as the growth of China's share in import supplies. The need for market diversification, modernization of production, development of innovative exports and improvement of logistics infrastructure was substantiated.*

Field of application. *The results obtained can be used by state authorities in the formation of foreign trade policy, by business entities – for the development of export strategies, as well as in scientific research and the educational process in economic disciplines.*

Conclusions. *The effectiveness of Ukraine's international trade in the context of structural transformations depends on the implementation of systemic adaptation measures aimed at diversifying trade relations, innovative development and deepening European integration. The implementation of the proposed directions will contribute to strengthening economic stability and increasing the competitiveness of the state in world markets.*

Key words: *international trade, export, import, trade balance, foreign economic activity, European integration, competitiveness, adaptation mechanisms.*

Постановка проблеми. Міжнародна торгівля виступає однією з основних форм економічної співпраці між країнами, яка сприяє розширенню національних ринків, підвищенню конкурентоспроможності економіки та активізацію інвестиційних процесів. Для України, як країни з відкритою економічною системою, інтеграція у світові торговельні процеси є визначальним чинником макроекономічної стабільності та передумовою довгострокового сталого розвитку. Водночас трансформація економіко–інституційного середовища, зумовлена посиленням глобалізаційних процесів, цифровізацією міжнародних торговельних відносин і загостренням геоекономічних та геополітичних викликів, істотно впливає на умови функціонування міжнародної торгівлі України, актуалізуючи необхідність формування ефективних адаптаційних механізмів її розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливий вклад у дослідження проблематики розвитку міжнародної торгівлі, зокрема в контексті трансформації економічного середовища, зробили вітчизняні та зарубіжні науковці, у працях яких розкрито теоретичні засади функціонування зовнішньоторговельних відносин, проаналізовано сучасні виклики глобалізації, а також окреслено адаптаційні механізми інтеграції національних економік у світовий економічний простір. Проте, питання є актуальним враховуючи воєнні дії що продовжують руйнувати економіку країни.

У працях З. Атаманчука та Є. Кузьменко проведено всебічний аналіз стану та динаміки зовнішньої торгівлі України в умовах сучасних системних викликів. Автори обґрунтовують, що суттєві зміни в обсягах експорту, імпорту та показниках торговельного балансу є результатом поєднання внутрішніх структурних трансформацій національної економіки та дії зовнішніх дестабілізаційних чинників, серед яких визначальне місце посідає військова агресія російської федерації. Особливу увагу в дослідженні приділено впливу блокади морських портів, руйнування транспортно–логістичної інфраструктури та підвищення логістичних витрат, які призвели до значного скорочення обсягів експорту у ключових секторах економіки, передусім в аграрному виробництві, металургії та машинобудуванні, що, у свою чергу, посилює структурні дисбаланси зовнішньоторговельної діяльності країни [1].

О. Харчук у своїх наукових дослідженнях наголошує, що забезпечення конкурентоспроможних позицій України у системі міжнародної торгівлі потребує комплексного перегляду та модернізації внутрішньодержавної політики. При цьому особлива увага має приділятися адаптації національних економічних механізмів до динамічних змін зовнішнього економічного середовища, а також активному впровадженню актуальних управлінських практик, інноваційних технологічних рішень і сучасних інструментів регуляторного впливу у ключових сферах соціально–економіч–

ного розвитку держави, що сукупно сприятиме підвищенню її конкурентоспроможності на глобальних ринках [2, с. 10].

О. Кульганік підкреслює, що сучасний розвиток міжнародної торгівлі визначається впливом численних довгострокових чинників, які формуються як на рівні глобальної економічної системи, так і під впливом специфічних потреб та тенденцій світового ринку. За її спостереженням, динаміка міжнародних торговельних потоків та структура зовнішньоекономічних зв'язків держав істотно корелюють із глобальними економічними процесами, технологічними інноваціями, змінами у споживчих пріоритетах, а також зі стратегіями інтеграції країн у міжнародні торговельні мережі [3].

У своїх дослідженнях А. Мазаракі та Т. Мельник підкреслюють, що розвиток міжнародної торгівлі зумовлюється низкою комплексних чинників, які взаємопов'язані та взаємно підсилюють один одного. Серед ключових факторів автори виділяють поглиблення та розширення міжнародного поділу праці в поєднанні з процесами інтернаціоналізації виробництва, що сприяє більш ефективному розподілу ресурсів і спеціалізації економічних суб'єктів на світовому ринку. Визначальну роль відіграє впровадження досягнень науково-технічної революції, яке проявляється через модернізацію основних засобів виробництва, створення нових видів продукції, формування перспективних економічних секторів та вдосконалення традиційних галузей [4, с. 7]. Окрему увагу автори приділяють активізації діяльності транснаціональних корпорацій, що формують значну частку міжнародних торговельних потоків, а також лібералізації зовнішньої торгівлі, яка передбачає зменшення чи повне усунення тарифних і нетарифних перешкод, створення вільних економічних зон і спільних підприємств. Важливим аспектом є розвиток економічної інтеграції, що реалізується через формування зон вільної торгівлі, впровадження єдиного тарифного режиму для країн-партнерів, створення спільних ринків та валютно-економічних союзів, що сприяє координації економічної політики та підвищенню конкурентоспроможності учасників міжнародної торгівлі [4, с. 10].

З. Атаманчук та Є. Кузьменко зазначають, що ефективно вирішення актуальних завдань у сфері зовнішньої торгівлі вимагає системного підходу, який включає в себе диверсифікацію експортної діяльності, розвиток сектора послуг,

удосконалення логістичної інфраструктури та активізацію співпраці з міжнародними партнерами. Впровадження цих заходів сприятиме забезпеченню довгострокової економічної стабільності України та зміцненню її конкурентних позицій на міжнародному ринку [1].

Таким чином, комплексний вплив зазначених чинників визначає сучасну динаміку міжнародних торговельних процесів і створює основи для забезпечення сталого економічного розвитку країн, що активно інтегруються у глобальні ринки.

На нашу думку, у сучасних умовах розвитку міжнародної торгівлі особливу значущість набуває її аналіз у контексті нових економічних і соціально-політичних реалій, що сформувалися під впливом процесів глобалізації та інтеграції на світові ринки. У таких умовах міжнародна торгівля розглядається не лише як простий обмін товарами й послугами, а як комплексна система, що охоплює взаємодію суб'єктів на різних рівнях – від окремих підприємств і споживачів до державних органів, регуляторних інституцій та міжнародних організацій. Такий системний підхід дозволяє враховувати як мікроекономічні аспекти, пов'язані з поведінкою окремих господарюючих суб'єктів, так і макроекономічні детермінанти, що формують структуру, динаміку та результативність зовнішньоторговельних потоків у глобальному масштабі. У цьому сенсі міжнародна торгівля виступає ключовим механізмом інтеграції національної економіки у світову, забезпечуючи одночасно координацію економічних, технологічних і регуляторних процесів на різних рівнях.

Мета статті – здійснити комплексний аналіз сучасних викликів міжнародної торгівлі України в умовах трансформації економічного та інституційного середовища та визначити ефективні адаптаційні механізми, які забезпечують стійкість зовнішньоторговельних потоків, підвищення конкурентоспроможності економіки країни та сприяння інтеграції України у світові ринки.

Виклад основного матеріалу. Аналіз зовнішньої торгівлі виступає ключовим інструментом оцінки економічного розвитку держави та її здатності адаптуватися до глобальних змін і геополітичних викликів, характерних для сучасного міжнародного середовища. У випадку України, зовнішньоторговельна діяльність є не лише показником рівня інтеграції національної економіки у світове господарство, а й важливим ме-

ханізмом підвищення її конкурентоспроможності, структурної стійкості та здатності протистояти зовнішнім шокам. Через аналіз торговельних потоків, концентрації партнерів і секторних пропорцій можна виявити потенційні ризики та на прямі адаптаційних стратегій, що забезпечують економічну стабільність і сприяють сталому розвитку країни в умовах трансформації економіко-інституційного середовища.

Досліджуваний період 2019–2024 років є особливо репрезентативним для аналізу української економіки, оскільки він охоплює низку трансформаційних подій, які суттєво вплинули на зовнішньоторговельні відносини країни. Серед них – політична та економічна трансформація після подій 2019 року, військовий конфлікт на сході України та інтеграція в європейський економічний простір завдяки впровадженню Угоди про асоціацію з ЄС, макроекономічна стабілізація та структурні зміни у промисловості й енергетиці. Окреслені фактори визначили нові пріоритети зовнішньоторговельної політики, вплинули на структуру та географію експорту й імпорту, а також підкреслили необхідність адаптаційних механізмів для забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у глобальному середовищі.

Аналіз торгівлі товарами, які складають основну частину зовнішньоторговельного обігу України, свідчить про постійний дефіцит торговельного балансу впродовж усього періоду дослідження (табл. 1).

Аналіз даних табл. 1 демонструє, що після помірного зростання експорту товарів у 2019 році та різкого стрибка в 2021 році, зумовленого сприятливими умовами на світових сировинних ринках, у 2022 році обсяги експорту суттєво скоротилися. Основною причиною цього стало повномасштабне військове вторгнення, яке призвело до руйнації виробничої і транспортної інфраструктури, блоку-

вання морських портів та окупації значних територій. Імпорт товарів також зазнав змін, проте його зниження в 2022 році було менш значним у порівнянні з падінням експорту, що спричинило рекордне збільшення негативного сальдо торговельного балансу. У 2023–2024 роках спостерігалася часткова стабілізація та поступове відновлення експорту. Це стало можливим завдяки адаптації українських експортерів до нових обставин, розвитку альтернативних логістичних маршрутів, включно з активним використанням дунайських портів, а також роботі тимчасового морського коридору під контролем України.

Імпорт товарів продовжував демонструвати стрімке зростання, що сприяло подальшому збільшенню торговельного дефіциту. За даними Державної служби статистики України, у 2024 році обсяг експорту досяг 41733,1 млн доларів США, перевищивши показник попереднього року на 15,3%. Водночас імпорт збільшився на 11,3%, досягнувши 70751,2 млн доларів США. Як наслідок, негативне сальдо торговельного балансу склало 29018,1 млн доларів США, що вказує на значний дисбаланс між експортом та імпортом у процесі поступового відновлення після кризових періодів [6].

В останні роки структура зовнішньої торгівлі України зазнала значних трансформацій, обумовлених комплексом економічних і геополітичних чинників. Серед головних причин цих змін більшість авторів виділяють військову агресію російської федерації, втрату традиційних ринків збуту та стратегічну переорієнтацію на ринки країн Європи. Вплив зазначених факторів проявився у зміні напрямів торговельних потоків, перегляді структури експорту й імпорту, а також у коливаннях торговельного балансу держави.

На рис. 1 представлено динаміку змін у експорті та імпорті товарів України за період січень–сер-

Таблиця 1. Динаміка основних показників зовнішньої торгівлі товарами України за період 2019–2024 років, млн доларів США

Рік	Експорт товарів	Імпорт товарів	Сальдо зовнішньої торгівлі товарами	Товарообіг товарів
2019	50065	60779	-10714	110844
2020	49216	54203	-4987	103419
2021	68090	72820	-4730	140910
2022	44150	55560	-11410	99710
2023	36177	63509	-27332	99686
2024	41733	70751	-29018	112484

Джерело: розраховано авторами на основі [5]

пень 2021–2025 років. Подана інформація дає можливість простежити тенденції зростання і спаду зовнішньоторговельних операцій, що дозволяє оцінити вплив зовнішніх факторів та адаптаційних процесів на економіку країни. Проведений аналіз допомагає виділити ключові аспекти, які потребують державного втручання, та окреслити шляхи розвитку галузей, орієнтованих на експорт, у контексті інтеграції України у світову економіку.

До 2021 року відбулось активне зростання зовнішньої торгівлі, імпорт зростав швидше за експорт. З початком повномасштабного вторгнення з лютого 2022 по січень 2023 року аналіз обох показників показав різке падіння. Період 2023 року вказує на стабілізацію зовнішньої торгівлі, проявом є поступове зростання експорту та імпорту. Вперше експорт зріс швидше за імпорт у період 2024 року – позитивна тенденція для торгового балансу країни.

За період січень–серпень 2025 року експорт товарів склав 26 406,0 млн доларів США, що становить 95,7% від рівня аналогічного періоду 2024 року. Імпорт при цьому досяг 52634,3 млн доларів, збільшившись на 16,4%. Дефіцит зовнішньоторговельного балансу склав 26228,3 млн доларів, що є більш значним показником порівняно з аналогічним періодом 2024 року. Коефіцієнт покриття імпорту експортом у січні–серпні 2025 року дорівнював 0,50 проти рівня 0,61 за той самий період 2024 року, дані без врахування тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, а також районів у Донецькій і Луганській областях, що перебувають під тимчасовою окупацією.

Зовнішньоторговельна діяльність України охоплює співпрацю з партнерами з 222 країн світу, що відображає високий рівень інтеграції національної економіки у глобальні ринки. На сучасному етапі розвитку зовнішньої торгівлі визначальним трендом є євроінтеграційна спрямованість, що проявляється у значній частці торгівельного обороту з країнами Європейського Союзу. Так, близько 60–65% загального обсягу зовнішньоторговельних операцій припадає на держави–члени ЄС, серед яких особливо виділяються Польща, Німеччина, Італія, Румунія та Нідерланди, що відображає процеси переорієнтації національної економіки на західні ринки та зміцнення економічних і торговельних зв'язків у рамках європейської інтеграції.

Згідно з інформацією, наданою Національним інститутом стратегічних досліджень (НІСД), Європейський Союз продовжує залишатись ключовим партнером України у формуванні географічної структури зовнішньоторговельного обороту товарами. Водночас спостерігається поступове зменшення його частки, що пов'язано зі скороченням товарообігу на 8,1%. Зокрема, у першому півріччі 2024 року частка ЄС складала 59,5%, у той час як за аналогічний період 2025 року вона знизилася до 50,8%. Водночас, незважаючи на зниження, Європейський Союз залишається лідером як у структурі експорту товарів (57,5%), так і імпорту (47,3%) (табл. 2), що засвідчує його стратегічну важливість для зовнішньоторговельної діяльності України.

Дослідження географічної структури зовнішньоторговельного обороту України за I півріччя 2025 року здійснено на основі інформації, наданої Державною митною службою України (табл. 2).

Рисунк 1. Структура зовнішньої торгівлі України товарами, %

Джерело: розроблено авторами на основі [7]

Таблиця 2. Оцінка географічної структури експорту та імпорту товарів України за перше півріччя 2025 року, %

Експорт		Імпорт	
Країна	Частка в експорті, %	Країна	Частка в імпорті, %
Країни ЄС	57,5	Країни ЄС	47,3
Туреччина	8,6	Китай	21,3
Країни СНД	4,8	Туреччина	6,6
Китай	4,2	США	6,0
Єгипет	3,9	Велика Британія	1,9
США	2,7	Індія	1,8
Індія	2,0	Швейцарія	1,5
Алжир	1,7	Японія	1,3
Велика Британія	1,5	В'єтнам	1,2
Ліван	1,2	Південна Корея	1,1
Саудівська Аравія	1,0	Країни СНД	1,0
Інші країни	10,9	Інші країни	9,0

Джерело: сформовано на основі [8].

Згідно з даними табл. 2, дослідження географічної структури зовнішньої торгівлі товарами України за перше півріччя 2025 року відзначається значною концентрацією основних торговельних потоків. У структурі експорту провідна роль належить країнам Європейського Союзу (57,5%), що підкреслює їх стратегічну важливість для української економіки. Серед інших помітних напрямків експорту – Туреччина (8,6%), країни СНД (4,8%) та Китай (4,2%). У свою чергу, США, Індія, Єгипет та країни Близького Сходу займають менші, але стабільні частки, які варіюються в межах 1,0–3,9%.

У структурі імпорту домінує Китай (21,3%), що підкреслює його ключову роль як постачальника промислових товарів. Країни ЄС забезпечують 47,3% імпортних поставок, що свідчить про тісну економічну взаємодію з Європою. Інші значні постачальники – Туреччина (6,6%) та США (6,0%), тоді як решта країн забезпечують менші частки (1,0–1,9%).

Таким чином, зовнішньоторговельна діяльність України характеризується високою залежністю від країн ЄС як у експорті, так і в імпорті, а також концентрацією імпортних потоків від Китаю. Це вказує на необхідність подальшої диверсифікації торговельних партнерів для підвищення стабільності зовнішньої торгівлі.

Незважаючи на наявність позитивних тенденцій у динаміці міжнародної торгівлі України, існує низка чинників, які обмежують її ефективність та потенціал зростання:

- нестабільність зовнішньоекономічних зв'язків, зумовлена воєнними діями;

- логістичні бар'єри та суттєві транспортні втрати;

- обмеження у доступі до фінансових ресурсів та кредитних інструментів;

- складність проходження сертифікаційних процедур для експорту на ринок Європейського Союзу;
- недостатній рівень технологічного оснащення та низька інноваційна активність виробничих секторів.

Дефіцит торговельного балансу України залишається актуальною проблемою, особливо у сферах промислової продукції та енергоносіїв. Перспективи розвитку зовнішньої торгівлі країни нерозривно пов'язані з післявоєнним економічним відновленням, інтеграцією в європейський ринок і поступовою цифровізацією економіки. У цьому контексті ключовими напрямками повинні стати:

- розширення співпраці з Європейським Союзом шляхом впровадження положень Угоди про асоціацію та більш активну участь у внутрішньому ринку ЄС;

- збільшення обсягів зовнішньоторговельної взаємодії з країнами Близького Сходу, Азії та Африки;

- сприяння розвитку інноваційного експорту, особливо в сферах інформаційних технологій, біотехнологій і «зеленої» енергетики;

- покращення конкурентоспроможності вітчизняних виробників шляхом модернізації виробництва та сертифікації продукції відповідно до міжнародних стандартів;

- посилення участі в глобальних виробничих і торговельних ланцюгах шляхом залучення прямих іноземних інвестицій та організації спільних підприємств.

Висновки

Міжнародна торгівля продовжує залишатися визначальним чинником економічного розвитку України, особливо в умовах трансформації економічного та інституційного середовища та глобальної невизначеності. Ефективність зовнішньоторговельної діяльності значною мірою залежить від здатності державних інституцій та суб'єктів господарювання адаптуватися до нових викликів, впроваджувати цифрові та інноваційні рішення, а також розвивати стратегічні партнерські зв'язки з провідними економіками світу.

Отже, беручи до уваги економічну ситуацію в країні, актуальними механізмами адаптації є такі напрями:

- розширення інтеграції у європейський економічний простір через впровадження положень Угоди про асоціацію та активну взаємодію з внутрішнім ринком ЄС;

- диверсифікація зовнішньоторговельних зв'язків, особливо з країнами Близького Сходу, Азії й Африки;

- розвиток інноваційно-орієнтованого експорту, зокрема у сферах ІТ, біотехнологій та відновлюваної енергетики;

- підвищення конкурентоспроможності національних підприємств шляхом модернізації виробничих процесів, сертифікації продукції відповідно до міжнародних стандартів та інтегрування до світових ланцюгів виробництва.

Застосування адаптаційних заходів сприятиме зміцненню конкурентоспроможності України на світових ринках, підвищенню стійкості економіки та ефективнішому використанню потенціалу міжнародної торгівлі в умовах структурних та інституційних змін.

Список використаних джерел:

1. Атаманчук З.А., Кузьменко Є.Г. Виклики та можливості розвитку зовнішньої торгівлі України під час війни. Економіка та суспільство. 2025. Вип. 72. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5703/5645> DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-62>

2. Харчук О.Г. Міжнародна торгівля України: стан та перспективи розвитку. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. 2019. Т. 30 (69). № 4. С. 7–11. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/30_69_4/30_69_4_2/4.pdf DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-4-27>

3. Кульганік О.М. Сучасні процеси міжнародної торгівлі України в умовах глобалізації. Ефективна економіка. 2019. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/73.pdf DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.71>

4. Мазаракі А.А., Мельник Т.М. Сучасні тенденції та чинники розвитку зовнішньої торгівлі України. Держава та економіка. 2011. № 2, С. 5–14. URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2011/02/1.pdf>

5. Товарна структура експорту та імпорту України у 2021–2024 роках. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3859650-tovarna-struktura-eksportu-ta-importu-ukraini-u-20212024-roku.html>

6. Зовнішня торгівля України товарами за 2024 рік (експрес-випуск). URL: <https://stat.gov.ua/publications/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-za-2024-rikekspres-vypusk>

7. Зовнішня торгівля України товарами: підсумки I півріччя 2025 року. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-pidsumky-i-pivrichchya>

8. Державна митна служба України. Робота Митниці в умовах воєнного стану. URL: <https://customs.gov.ua/>

References:

1. Atamanchuk Z.A., Kuzmenko Ye.H. Vyklyky ta mozhlyvosti rozvytku zovnishnoi torhivli Ukrainy pid chas viiny [Challenges and opportunities for the development of Ukraine's foreign trade during the war]. Ekonomika ta suspilstvo. 2025. Vyp. 72. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5703/5645> DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-62>

2. Kharchuk O.H. Mizhnarodna torhivlia Ukrainy: stan ta perspektyvy rozvytku [International trade of Ukraine: status and development prospects]. Svitove hospodarstvo i mizhnarodni ekonomichni vidnosyny. 2019. T. 30 (69). № 4. Retrieved from https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/30_69_4/30_69_4_2/4.pdf DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-4-27>

3. Kulhanik O.M. Suchasni protsesy mizhnarodnoi torhivli Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Modern processes of international trade of Ukraine in the context of globalization]. Efektyvna ekonomika. 2019. № 10. Retrieved from http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/73.pdf DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.71>

4. Mazaraki A.A., Melnyk T.M. Suchasni tendentsii ta chynnyky rozvytku zovnishnoi torhivli Ukrainy [Current trends and factors of development of foreign

trade of Ukraine]. *Derzhava ta ekonomika*. 2011. № 2. S. 5–14. Retrieved from <http://visnik.knute.edu.ua/files/2011/02/1.pdf>

5. *Tovarna struktura eksportu ta importu Ukrainy u 2021–2024 rokakh* [Commodity structure of Ukraine's exports and imports in 2021–2024]. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3859650-tovarna-struktura-eksportu-ta-importu-ukraini-u-20212024-roku.html>

6. *Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy za 2024 rik (ekspres-vypusk)* [Ukraine's foreign trade in goods for 2024 (express edition)]. Retrieved from <https://stat.gov.ua/uk/publications/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-za-2024-rikekspres-vypusk>

7. *Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy: pidsumky I pivrichchia 2025 roku* [Ukraine's foreign trade in goods: results of the first half of 2025]. Retrieved from <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-pidsumky-i-pivrichchya>

8. *Derzhavna mytna sluzhba Ukrainy. Robota Mytnytsi v umovakh voiennoho stanu* [State Customs Service of Ukraine. Work of the Customs in martial law conditions]. Retrieved from <https://customs.gov.ua/>

Дані про авторів

Хачатрян Валентина Валентинівна,

д. е. н., професор, завідувач кафедри інноваційної економіки та цифрових технологій Вінницького тор-

говельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0620-3223>
e-mail: v.khachatryan@vtei.edu.ua

Красняк Олена Петрівна,

к. е. н., доцент, доцент кафедри інноваційної економіки та цифрових технологій Вінницького торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1645-1431>
e-mail: krasnyaklena@gmail.com

Data about the authors

Valentyna Khachatryan,

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Innovative Economics and Digital Technologies Vinnitsa Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics

e-mail: v.khachatryan@vtei.edu.ua

Olena Krasnyak,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associated Professor of the Department of Economics and International Relations Vinnitsa Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics

e-mail: krasnyaklena@gmail.com

Надходження статті до редакції 03.03.2026

Прийнято до друку 11.03.2026

Опубліковано 30.03.2026